

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. בית הסקילה היה גבוה שתי קומות ותני עלה וקומה שלו הרי כאן שלש.....2
- ב. היתה רה"ר גבוה ממנו עשרה טפחים ונפל מתוכה לתוכו פטור עמוקה ממנו עשרה טפחים ונפל מתוכו לתוכה חייב.....2
- ג. מכריסא דתורא לארעא כמה הוי ארבעה אריתא דדלאי כמה הוי שיתא הא עשרה אישתכח דכי קא מחבט מעשרה הוא דקא מחבט ... בשיתא נמי סגיא ... מתני' דאיגנדר לבור.....3
- ד. בור של שני שותפין עבר עליו הראשון ולא כסהו והשני חייב4
- ה. אין שליח לדבר עבירה.....5
- ו. אחד החופר בור תשעה ובא אחר והשלימה לעשרה האחרון חייב.....9
- ז. שור פסולי המוקדשין שנפל לבור פטור שנאמר והמת יהיה לו במי שהמת שלו..10
- ח. אחד החופר בור עשרה ובא אחר והשלימה לכ' ובא אחר והשלימה לשלשים כולן חייבין 11
- ט. הניח אבן ע"פ הבור והשלימה לעשרה ... טם טפת וסילק אבניו מהו מי אמרינן מאי דעבד שקליה או דלמא נסתלקו מעשה ראשון וקמה ליה כוליה ברשותיה תיקו.....11
- י. בור שמונה ומהן שני טפחים מים חייב ... בור תשעה ומהן טפה אחד מים מהו ... בור שבעה ומהן שלשה טפחים מים מהו ... תיקו.....12
- יא. הרחיבה ... ניהוי אנן אי מההיא גיסא נפל הרי קירב הזיקא ואי מאידך גיסא נפל הרי מיעט הבלא.....13
- יב. בור שעומקה כרחבה ... לעולם אין בה הבל עד שיהא עומקה יתר על רחבה.....13
- יג. עבר עליו הראשון ולא כסהו וראשון מאימת מיפטר ... משימסור לו דליו.....14
- יד. השותפין שנדרו הנאה זה מזה ... זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו.....14
- טו. המוכר בור לחבירו כיון שמסר לו דליו קנה ... בחזקה ובעי למימר ליה לך חזק וקני וכיון שמסר לו דליו כמאן דאמ' ליה לך חזק וקני דמי.....16

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

דף נא.

א. בית הסקילה היה גבוה שתי קומות ותני עלה וקומה שלו הרי כאן שלש

יש עבירות שחייב עליהם מיתת בית דין, וארבע מיתות בית דין הם סקילה שריפה הרג והנק.

כיצד מצות הנסקלין¹, רחוק מבית הסקילה ארבע אמות מפשיטין את המחוייב סקילה בגדיו, ומכסין ערותו מלפניו, ואין האשה נסקלת ערומה אלא בחלוק אחד, ובית הסקילה גבוה שתי קומות עולה לשם הוא ועדיו וידיו אסורות, ואחד מן העדים דוחפו כשהוא מעומד² על מתניו מאחוריו והוא נהפך ונופל על לבו לארץ, אם מת בה יצא שהרי נאמר (שמות יט פסוק יג) סָקוּל יִפְקַל או יָרַח הַנָּה הַשּׁוֹה הַנִּסְקָל שֵׁנֶפֶל אֶת הָאֶבֶן עָלָיו, עם הנדרף. שנפל הוא בעצמו על הארץ. וחוזר והופכו על מתניו³.

ואם לא מת מדחיפה זו, מגביהין העדים אבן שהיתה מונחת שם משא שני בני אדם, והעד השני מרפה את ידו⁴, ומשליך האבן על לבו כדי שתפול עליו בכח⁵, אם מת בו יצא, ואם לאו רגימתו בכל ישראל שנאמר (שם יז פסוק ז) יָד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בְּרֵאשִׁיטָה לְהַמִּיתוֹ וְיָד כָּל הָעָם בְּאַחֲרָנָה וְגו'.

ב. היתה רה"ר גבוה ממנו עשרה טפחים ונפל מתוכה לתוכו פטור עמוקה ממנו עשרה טפחים ונפל מתוכו לתוכה חייב

¹ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק טו הלכה א

² כדי שיפול ממקום יותר גבוה. כס"מ שם

³ שכשהוא מושבב פרקין מנונה יותר ואפשר ג"כ שהמעם כדי שיהיה לבו לצד מעלה שבכדי שהעד השני יטול את האבן ויתנה על לבו. כס"מ שם. ובלח"מ שם כתב שהופכו לראות אם יצאה נשמתו ואם מת.

⁴ ר"ל ששנים מגביהים אותה אלא שבעת ההשלכה אחד מהם מרפה את ידו בשביל שיבא מכת גדול דשנים אינם יכולים לכוון כהם. לח"מ שם

⁵ רדב"ז שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

מצות עשה⁶ לעשות אדם מעקה לגגו, שנאמר (דברים כב פסוק ח) וְעָשִׂיתָ מַעֲקָה לְגַגְךָ וְגו', גובה המעקה, אין פחות מ' טפחים⁷, כדי שלא יפול ממנו הנופל⁸. ומברך אשר קדשנו במצוותיו וציונו לעשות מעקה. ואם אחר עושה המעקה מברך העושה על עשיית מעקה⁹.

היתה רשות¹⁰ הרבים גבוה מגגו, ויש לחוש שיפלו מרה"ר ע"ג הגג¹¹, אינו זקוק למעקה ע"ג גגו מלמטה למעלה, עד שיהא י' טפחים גבוה מרה"ר¹², שנאמר (שם) כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמָּנּוֹ וְלֹא לְתוֹכוֹ¹³.

**ג. מכריסא דתורא לארעא כמה הוי ארבעה אריתא דדלאי
כמה הוי שיתא הא עשרה אישתכח דכי קא מחבט מעשרה
הוא דקא מחבט ... בשיתא נמי סגיא ... מתני' דאיגנדר
לבור**

נזקי בור שחייבה תורה עליו אם מת בו בעל חי, אינו אלא אם היה בעומקו עשרה טפחים, וכן תל שהיה בגובהו עשרה טפחים, אך אם אין בעומקו

⁶ שו"ע ונו"כ תכז א

⁷ ולא ידעתי למה השמיטו הפוסקים כאן דבר זה רבית שאינו גבוה י' טפחים לא מתחייב במעקה דאין חבט בפחות מעשרה, כיון דבעינן שיעור שיפול וימות בה, ואין שיעור מיתה בפחות מ' טפחים כמבואר בס"י ת"י [ס"י]. ולכאורה עלה על לבי לומר לפי מה שכתב המור בס"י ת"י [ס"י] בשם הרמ"ה דבגפול בו השור מעומד מצרפים גובה רגלי השור עם עומק רגלי הבור, וכדמוקי בש"ס שם [נ"א ע"א] מתניתין בדאיגנדר לבור ע"ש. ואם כן הוא הדין נמי לענין מעקה לא בעינן בית גובה י' טפחים, דגם בית ששה טפחים מצרפים גובה רגלי האדם והוי י' טפחים. שושנת יעקב שם סעי' ד. וצ"ע שהרי בגמ' אמרינן דלית בית פחות מעשרה ולא בית הוא ואינו חייב במעקה למרות שיש בו שיעור מיתא והדרא קושיא לדוכתה אמאי לא הזכירוהו הפוסקים

⁸ שו"ע ונו"כ שם ה

⁹ חי' רע"א שם. ואינו מברך שהחיינו שרק לדעת הרמב"ם מברך שהחיינו, פ"ת א

¹⁰ שו"ע ונו"כ שם ד

¹¹ סמ"ע שם ו

¹² ובני רשות הרבים גם אין אפשרות לחייבם דבני ר"ה קדירא דבי שותפי נינהו פשיטא דאין עליהן לעשות מעקה לר"ה. סמ"ע שם ז

¹³ וקצת קשה ל"ל מיעוטא דממנו ולא לתוכו, הא בלאו הכי נמי יכול הבעה"ב לומר אי לא היה ביתי מכ"ש שהיה נחבט וניזק או מת מנפילתו מגבהות רה"ר לארץ. ובדוחק י"ל דהו"א דהיו צריכין למלאת במקום ביתו בעפר כדי להשוותו ממטה לרה"ר. סמ"ע שם ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

עשרה טפחים, למרות שמכריסו של הבעל חי ישנם עשרה טפחים, אינו חייב על מיתתו¹⁴.

אולם לדיני טריפה בבהמה, כבר התבאר לעיל דף נ: שבהמה נפולה אסורה, כיצד, בהמה שהיתה עומדת על רגליה ונפלה ממקום גבוה או שנפלה לבור, אם יש מכריסה עד מקום שנפלה שם עשרה טפחים למרות שעומק הבור היה פחות חוששין שמא נתרסקו איבריה.

ואם שחטה¹⁵ תוך מעת לעת והיא לא עמדה ולא הלכה מקודם, אפילו בדקה ומצאה שלימה בכל אבריה טריפה, שוודאי נתרסקו איבריה אף על פי שאין רואין בה שום שינוי¹⁶. אבל מעת לעת דרך האיברים המרוסקים להשתנות צורתן, ולכך אם שהתה מעת לעת אף על פי שלא עמדה ולא הלכה ניתרת על ידי בדיקה, ששוחטין אותה ובודקין אותה כנגד כל החלל, ואם נמצאת שלימה מכל הי"ח טריפות כשרה ואם לאו טריפה.

ואם נמצאת שנתרסקו איבריה ונשתנו ונפסדה צורתן, אפילו הוא מן האיברים שאם ניטל כולו כשר כגון טחול וכליות טריפה, שהריסוק גרוע ומכאיב יותר מהנטילה והנקיבה. ובית הרחם אפילו נתרסקה כשרה. והסימנין קשין הן אצל הנפילה ואין צריכין בדיקה.

ד. בור של שני שותפין עבר עליו הראשון ולא נסהו והשני ולא נסהו השני חייב

¹⁴ ב"י תי וכדעת הרא"ש וכן פשטות המוש"ע

¹⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד נח א ג

¹⁶ והא דאמרינן אפילו בדקה לא מהני, היינו דוקא תוך מעת לעת ולא עמדה, שחוששין לה לריסוק אבריהם והריסוק הוא דבר שאי אפשר לעמוד עליו בבדיקה תוך מעת לעת שאינו ניכר מיד.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

בור של שני שותפים¹⁷ שניהם חייבים, ואם כסהו האחד ונתגלה שניהם פטורים עד שידעו, נתגלה ועבר האחד או שנודע לו ולא כיסהו ועבר גם השני וראה או ידע ולא כיסהו שניהם חייבים¹⁸.

אבל כיסהו ובא¹⁹ השני ומצאו מגולה ולא כיסהו, השני חייב²⁰.

ה. אין שליח לדבר עבירה

כבר התבאר במסכת קידושין דף מב: שבכל דבר שלוחו²¹ של אדם כמותו, חוץ מלדבר עבירה שאין שלוחו של אדם כמותו דקיימא לן אין שליח לדבר עבירה. ומכל מקום חייב בדיני שמים²².

¹⁷ בגמרא (מוקי ליה כשהיה בור ברשותם והפקירו שניהם רשותם ולא הכור, או שעקרו שניהם חוליא והשלימו לעשרה. ובש"מ בשם הרא"ה כתב דה"ה כשהיה מכוסה ושניהם ביחד נמלו הכיסוי, אלא דעדיפא משני, עיין שם, אבל באופן אחר לא משכחת לה, דאי ע"י שצוו שניהם לשליח, הרי קיי"ל אין שלד"ע, ובערוה"ש כתב דמשכחת ליה בשליח שונג או שאינו בר חיובא, ועוד כתב דחייב מדינא דגרמי, ומה דלא מפרש כן בגמרא משום דלא שייך שם שותפות בזה.

¹⁸ כמ"ש רש"י שגם הראשון פשע. ומשמע שאע"פ שידע הראשון שגם השני עבר, אף על פי שאינו יודע שלא כיסהו, אינו נפטר. פתחי חושן חלק ו פרק ז הערה נג

¹⁹ שו"ע ונו"כ תיכו

²⁰ ולכאורה פשימא הוא, ואפשר דאע"פ שידע הראשון שבא השני להשתמש בו, כל שלא ידע שהניחו מגולה, אין עליו לחקור אם כיסהו השני או לא. ועוד אפשר דקמ"ל דלא תימא כיון דשותפין הם בבור יתחייב האחד במעשי חברו, ולפי"ז אפשר דדוקא בשותפין הדין כן, אבל באדם אחר שבא להשתמש, אין בעל הכור נפטר אם יודע שבא אחר להשתמש, דכל שהחייב עליו, מיד כשנודע לו שנתגלה, אף על פי שאדם בר דעת גילהו ע"ד להשתמש בו, מוטל עליו לדאוג שיהא מכוסה כראוי. וצ"ע. פתחי חושן שם הערה נה

²¹ רמ"א ונו"כ חו"מ קפב א

²² כן משמע בש"ך סימן קפב סוף סק"א שמ"מ חייב המשלח מדיני שמים, דלא גרע מגרמא, ולשיטתו בסימן לב סק"ג (עי' כסף הקדשים שם שמחלק בין משלח לד"ע לשאר גרמות, ובשד"ח כללים מערכת הא' כלל קצח מחלק בין שליח בשכר לבין שליח בדיבור), ולסברתו נראה דה"ה בשליח בר חיובא אליבא דכו"ע דאשלד"ע, והמשלח פטור, אם אין לשליח לשלם חייב המשלח מדיני שמים, וכן משמע ברמב"ם ה' רוצח, ואף על פי שאפשר לחלק בין רוצח לשאר עבירות, לא מסתבר לחלק כן, וכן משמע בב"י ביו"ד סוף סימן קנב בשם ר"יו, וכ"כ בפת"ש סימן לד סק"ו בשם שו"ת שבוי"י, ואפילו מתעה את חברו לגנוב חייב מדיני שמים,

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ה"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ודוקא שהשליח בר חיוב, אבל אם אינו בר חיוב הרי הוא שליח²³ אפילו לדבר עבירה, וכאילו עשאו המשלח. ויש חולקים²⁴.

לפיכך השולח שליח לגנוב²⁵, אף על פי שנתכוין השליח לגנוב עבור המשלח, המשלח פטור²⁶, והשליח חייב²⁷, ואין אומרים שלוחו של אדם כמותו, מפני שאין שליח לדבר עבירה.

²³ רמ"א שם ובסימן שמה סוף סעיף ח בשם יש אומרים, והיינו בחש"ו, וכן בעכו"ם (ואף על גב דעכו"ם מצווה על גניבה, מ"מ אינו בתורת תשלומין, ולענין זה מיקרי לאו בר חיובא, וכן נראה מדברי הנוב"ק אעה"ז סימן עה, עיין שם, ובמה שהקשה בנה"מ סימן שמה סק"ד דא"כ יהא אמירה לעכו"ם אסור משום שליחות לד"ע, עי' טבעת החושן מ"ש ליישב), והיינו כלישנא דרבינא בגמרא (ב"מ דף י ע"ב) דהיכא דשליח לאו בר חיובא יש שלד"ע, ומדברי הסמ"ע סימן תיה ס"ק כו נראה שסובר כדעת הרמ"א. והש"ך בסימן קפב הביא דברי הנ"י שבקמ"ן לכו"ע יש שלד"ע, כיון שאין לו דעת כלל הוי כחצר דלכו"ע חייב המשלח.

²⁴ הש"ך בסימן קפב סק"א (וכן בסימן שמה סק"ו) האריך להוכיח שדעת רוב הפוסקים להלכה כלישנא דרב סמא שאינו מחלק אלא היכא דבע"כ מותיב לה. ובערוה"ש מפרש כונת הרמ"א כשהשליח לא ידע שהוא גניבה, וגם זה מיקרי שליח שאינו בר חיוב, כיון דלא שייך ביה מעם דדברי הרב וכו', אבל הערוה"ש סובר שגם בשליח שונג אשלד"ע והמשלח פטור, עיין שם

²⁵ רמ"א ונו"כ חו"מ שמה ח

²⁶ ומשבא לידו, על אף שאינו חייב באונסין כיון שאינו גנב, אבל פשוט שצריך להחזיר החפץ לבעלים, דלא גרע משאר אדם שבא לידו חפץ גנוב שחייב מדין השבת אבידה, וכ"ש בזה שאמירתו גרמה לגניבה. וכ"כ בשו"ת מהר"ם מלובלין סימן פא שהקשה אמאי פטור באומר לו לגנוב ואינו מתחייב מדין השבת אבידה, ולא עדיף מלוקח מגולן שחייב להחזיר, ומהא דאין שלד"ע אין להקשות, דאפשר דהיינו דוקא כשמתה הבהמה קודם שבא ליד המשלח, אבל כשבא לידו יתחייב, ותיריך דאה"נ שחייב להחזיר הגניבה, ומ"ש הריב"ש שאין המשלח מתחייב היינו קודם שבאה הגניבה לידו, ולכן אינו נפסל לעדות משום כך. כתב בערך ש"י סימן שמה בשם שו"ת בית יעקב סימן מד שהמסית חבירו לגנוב מחויב להשתדל להחזיר הגניבה, וכתב הע"ש שכן נראה עפ"י דברי המ"ז ביו"ד סימן קס ס"ק יא שאע"פ שאין שלד"ע מ"מ עושה איסור דנתקיימה מחשבתו, ומשמע שאין עליו חיוב השבה אלא חיוב השתדלות לבטל האיסור שנעשה בגרמתו, ועי' שו"ת צ"צ חו"מ סימן מו, ועי' שו"ע סימן שפ סעיף ב בדין אומר לחבירו להזיק, ויתבאר בדיני נזיקין.

²⁷ ומשמע שאע"פ שלא נתכוין השליח לקנות לעצמו אמרינן דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין, וחייב השליח גם באונסין, ומשמע שכל דיני גנב עליו. כ"כ בפתחי חושן חלק ה פרק ד הערה סז ובנה"מ סימן רצב סק"ה הסביר דלא בעינן כונה לקנות בגניבה, שהרי אפילו הגביה ע"ד להזיק נעשה גולן, ועיי"ש ובקצה"ח בדין שליחות לד"ע בשליחות יד, ומשמע מדברי הנה"מ שבמקום שיש שליח לד"ע אם השליח עושה מעשה שנוי קונה המשלח, עיין שם. וכתב בקצה"ח שאם שלח שליח לגנוב עבור שניהם ונתכוין השליח לגנוב עבור שניהם, משמע מדברי רש"י שנתחייבו שניהם מטעם מינו דוכי לנפשיה וכו', אבל מדברי התוס' משמע דדוקא כשהגביהו שניהם חייבים, וכ"כ בשער משפט, ובשו"ת חת"ס חו"מ סימן קלג כתב בפשיטות שאם הגביה אחד מהם השני פטור. ועיין בשו"ת עונג יום טוב סימן קסה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ואם לא ידע השליח שהחפץ אינו של משלח, השליח פטור²⁸, ונחלקו הפוסקים אם המשלח חייב²⁹, וכן אם לא היה השליח בר חיוב התבאר שיש אומרים שהמשלח חייב³⁰.

יש אומרים³¹ שאם הוחזק השליח שיעשה השליחות, לעולם חייב המשלח.

²⁸ כ"כ הש"ך סימן שמח סק"ו דלכו"ע פטור, וכ"כ בשם המהרש"ל, ובנה"מ שם סק"ג מפרש בדברי הנ"י שמ"מ חייב בחיובי שומרים, ואף על פי שלא קבל שמירה כלפי הבעלים, כיון שנתרצה להיות שליח לגנב נעשה שומר לבעלים אמנם אם אמר לו הגנב המשלח ליקח חפץ פלוני בתורת שאלה, והוא לא ידע שהוא של אחר, לכאורה משמע מדברי הנ"י שנעשה גם שואל של הבעלים, כמו שמצינו בשוכר פרה מחבירו והשאלה לאחא, דאמרינן תחזור פרה לבעלים הראשונים, ועיין בנה"מ ובשו"ת עונג יום טוב סימן קסה במנח"פ סימן שמח הקשה הרי גם כשהשליח לא ידע למה פטור, סו"ס מויק הוא שהי"ב אף בשוגג, ובקצה"ח סימן כה סק"א כתב דדוקא מויק חייב בשוגג אבל גנב בשוגג פטור, עיין שם. ועי' עוד בשד"ח כללים מערכת הא' פאת השדה כלל מט שדחה דעת האומרים שדין שלד"ע בשוגג תלוי גם בשגגת המשלח, וכתב עוד בשם שער המלך ה' מעילה שאם יש צד שהשליח לא יעשה שליחותו, לכו"ע אין שלד"ע בשוגג, עיין שם. ופשוט דכל מה שנאמר לפטור השליח או המשלח, היינו כשאין הגניבה בעין, אבל כשהגניבה בעין, חוזרת לבעלים מכל מי שנמצא בידו.

²⁹ בסמ"ע סימן שמח סק"ב ובש"ך סק"ו (וכן בסימן קפב סק"א) הביאו בשם הר"מ שהביא דברי המרדכי שאם לא ידע השליח והוא שוגג, חייב המשלח, דהו"ל כחצר דבע"כ מותיב ליה, ודעת הנ"י שאפילו בשליח שוגג אין שלד"ע, והש"ך האריך להוכיח כדעת הנ"י, וכן נראה שהסכים בקצה"ח סק"ד, וכן בטורי אבן חגיגה דף י ע"א, והתוס' בפ' מרובה כתבו דכל שהשליח שוגג הו"ל כחצר דלכו"ע קונה בגניבה, משום דבע"כ מותיב לה, וגם שוגג הו"ל כבע"כ, וגם אינו בר חיובא דשוגג הוא (והסביר בקצה"ח סימן ערה סק"ג דאע"ג דהשליח לא נתכוין לקנות, והרי גנב וגזלן צריך קנין להתחייב באונסין, מ"מ כיון ששלוחו של אדם כמותו, מהני כונת המשלח למעשה השליח ונתחייב באונסין). והפוסקים הקשו על דברי התוס' ממעילה ומיואב דמשמע דשוגג מיקרי בר חיובא, וכתב בנה"מ דשאני מעילה שיש לחייב את השליח משום דהוי ליה לעיוני, ולכן חייב גם שוגג בכפרה, וכן יואב לא היה לו לסמוך על דוד, משא"כ בהך דגנב שציוה לשומר להוציאו מבית בעלים, שנסתמא היה באופן שהחפץ לא היה משתמר, וא"כ היה הגנב בעצמו יכול ליטול החפץ, ונמצא שמוטל ומצוה על השומר ליטול החפץ עכ"פ משום השבת אבידה, נמצא שבשעת משיכה הוי כבעל ברחו מותיב ליה, עיין שם, ולכאורה דבריו דחוקים מאד, וגם בטבעת החושן תמה דמ"מ היה לו ליטול החפץ ע"ד להחזירו לבעלים האמיתי, ועי' שו"ת נוב"ק אהע"ז סימן עה. דברי משפט סימן שמח סק"ג, דברי חיים דיני שלוחין סימן א, ומשמע בש"ך סימן רצב סק"ד שבמקום שאין שליח לד"ע, אף על פי שאין לשליח לשלם, המשלח פטור עיין שם.

³⁰ בדעת הרמ"א ובנה"מ קפב שם סק"א כתב שבמקום שיש שלד"ע לאו מדין שליחות הוא, והעלה שנחלקו הראשונים בזה, שלדעת התוס' אין שליחות לקמן כלל, אבל לדעת הריטב"א דוקא לענין קיום המעשה בעיני דין שליחות, ולענין גניבה שקניני הגנב וגם חיוב אונסין הוא בגדר עונש חייב המשלח אפילו ע"י קמן, וכן כששלח הבעירה כיד חשיו אם אמר להם להזיק חייב המשלח, והסכים עמו בערוה"ש, ובדברי משפט סימן קפב כתב בדעת הנ"י שאין כונתו לחייב המשלח מדין שליחות, אלא כשם שאם נכנסה בהמה לחצר חבירו ונעל בפניה חייב, הי"ג אם אמר לקמן לגנוב חייב מדין מויק, דודאי יעשה כן, ודוקא כשאמר לו לגנוב מפלוני, אבל אם אמר לו סתם לגנוב מודה הנ"י דפטור, ובשם בנו כתב ע"פ דברי הנה"מ בסימן קפב גבי פועל עכו"ם שעשה הגנבה קונה כאילו נעשתה ההגנבה מכוה, ה"ג בקמן שלא הגיע למדת צרור וזורקו שאמר לו להגביה הגניבה הוי כאילו הוא עצמו הגביה, עיין שם, וגם במלוא הרועים ערך שלד"ע מחלק בין קמן שלא הגיע לשיעור צרור וזורקו דהוי כחצר, אבל אם הגיע הוי כשליח שלא ידע, עיין שם, ועי' דברי חיים דיני שלוחין סימן ב.

³¹ רמ"א שפח טו, דכיון שהוחזק בכך לא שייך לפוטרו מסברא דדברי הרב וכו', והסכים עמו בשו"ת שבוי"ח ח"א סימן קסד, אפילו לדעת הפוסקים שאף בשליח דלאו בר חיובא אשלד"ע, אבל הש"ך שם חולק וסובר

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

שליח בשכר או פועל י"א³² שהרי הוא כיד בעל הבית אפילו לדבר עבירה והרי זה כאילו עשה משלחו או בעל הבית, וי"א³³ שגם בזה אין שליח לדבר עבירה והפועל או השליח חייב.

האומר לחבירו קרע כסות זה וסובר הקורע שהוא של האומר והוברר שהוא של אחר, הקורע פטור³⁴.

שוכר פועל לתקן אצלו והפועל גרם נזק לשכן, כשהפועל יכול לעשות התיקון מבלי לגרום נזק, ודאי לאו שלוחו הוא במעשה הנזק³⁵. אולם כשאי אפשר לעשות התיקון מבלי לגרום נזק, כגון לקדוח חור בקיר שבינו לשכן, או להעמיד חבית על הגג וכיוצא בזה, כיון שהפועל הוא בר דעת עליו לידע שיגרום בזה נזק, הרי זה כשליח להזיק וכדין שלד"ע, ואם הפועל אינו יודע שבזה יגרום נזק לאחרים, ואפילו במקום שלא

שאפילו לדעת הפוסקים שבלאו בר חיובא יש שלד"ע, אם השליח הוא ישראל אין המשלח חייב במה שהוחזק בכך, עיין שם. וגם בכנה"ג סימן קפב הביא בשם שו"ת לחם רב שסובר שבשליח ישראל, אפילו רשע גמור לאו ברי הזיקא הוא, שמא יחזור בתשובה, אבל מדברי הרשב"ץ משמע שאפילו ישראל אם הוחזק לאנס ומוסר חייב המשלח, והכנה"ג מחלק שאפשר שלא חייב הרשב"ץ. אלא בהחזק למסור אבל בלא הוחזק למסור אפילו רשע גמור אמרינן דברי הרב וכו' (בש"ך סימן שפח ס"ק סה כתב בשם רש"ל דבעכו"ם יש שלד"ע לחומרא והש"ך חולק, ונראה שאף לדעת הרש"ל היינו דוקא לכתחלה, אבל אין להוציא ממון מטעם יש שליחות לעכו"ם לחומרא). עוד כתב בכנה"ג בשם הלחם רב שאם אנס המשלח את השליח והפחידו בדבריו, חייב המשלח, וכ"כ בפעמוני זהב סימן קפה בשם דרשות מהרי"ד..

³² בשו"ת מהר"י אסאד ח"ג סימן קמח כתב שבשליח בשכר דינו כאית ליה שותפות בגויה, ואמרינן מיגו דזכי וכו', ומועיל אפילו לד"ע, עיין שם, ולכאורה יש מקום לדבריו בשליח בשכר לפי אחוים, ואפשר שאף השע"מ יודה לזה, אבל בשכר קצוב מה שותפות אית ליה בגויה, וצ"ע פתחי חושן שם ובמחנ"א ה' שותפין סימן ח משמע דבפועל יש שלד"ע

³³ בשער משפט סימן קפב סק"א, שאפילו לדעת האומרים ששליח בשכר אמרינן ידו כיד בעה"ב אפילו במקום שאין דין שליחות, כגון באינו בר שליחות (עי' פתחי חושן חלק ג פרק יא הערה יב), בשליחות לדבי"ע לא אמרינן ידו כיד בעה"ב, ובמשפ"ש ריש סימן קפב כתב שמדברי רש"י ב"ק דף נג ע"א משמע שגם בשכר אין שלד"ע, וכן מדויק מדברי התרה"ד שהובא בב"ש ו"ש ח"מ באהע"ז סוף סימן ה. ועי' שו"ת מהרי"ץ ח"ב סימן קעד שסובר ג"כ שבד"ע אין שליח אפילו בשכר, ודחה הוכחת המחנ"א מהא דיד פועל ויד עבד, דדוקא בדבר שהוא משועבד לו, וכן בעבד שגופו קנוי לו, אמרינן ידו כיד בעה"ב, אבל בדבר עבירה שאין כח לא לבעה"ב ולא לפועל לעשות לא שייך שליחות אפילו בשכר

³⁴ מחנ"א ה' נזקי ממון סימן ז וכמ"ש התוס' דכל שאינו יודע וסבור שהוא שלו פטור, דהוי אונס גמור, ולגבי חיוב האומר לכאורה תלוי במחלוקת בדין שליח שונג בדבר עבירה (עי' דיני נגיבה פרק ד סעיף כג), אלא שאפשר שכאן לכו"ע חייב, ולא משום שליחות אלא מדין ברי הזיקא, וכמ"ש הריטב"א גבי שולח את הבעירה ביד הש"ו שאם אמר לו להזיק חייב, וכ"כ הרשב"ץ (הביאו הרמ"א סימן שפח סעיף טו) שאם השליח מוחזק לעשות כן חייב, וכ"ש כשסבור שאומר לו לקרוע כליו משום שצריך לשבריו.

³⁵ פתחי חלקו פרק א הערה מד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

היה יכול לידע, המזיק פטור, ואם הבעה"ב יודע שבודאי יבא נזק לאחרים יש מקום לחייבו מדינא דגרמי משום דהוי ברי הזיקא³⁶.

ו. אחד החופר בור תשעה ובא אחר והשלימה לעשרה האחרון חייב

כבר התבאר לעיל דף י. חפר הראשון³⁷ פחות מעשרה, והוסיף השני והשלימו לעשרה, נעשה הוא בעל הבור והשני חייב אפילו בנזקין³⁸, והראשון פטור.

ואם חפר האחד עשרה והשני פחות מעשרה אין השני משלם כלום, אפילו בנזקין³⁹. וי"א⁴⁰ ששניהם חייבים בנזקין.

³⁶ ועכ"פ לכתחלה כשמזמין פועל לעשות תיקון (ואף כשעושה בעצמו) בודאי שיש להזהר ולהזהיר את הפועל מנזק העלול להגרם לשכנו, וכ"ש כשיודע שא"א לעשותו מבלי לגרום נזק שצריך לבקש רשות מהשכן, וזה יכול לעכב עליו עד שיתחייב באופן המועיל לתקן כל נזק, ואף נזקי גרמא, ונראה שבאופן זה אין השכן יכול לעכב עליו מדין כופין עמ"ס, וכ"ש כשהתיקון הוא הכרחי לבעה"ב, ואם אין זה תיקון הכרחי אלא שזה רוצה להוסיף ולשפץ ביתו בדבר שלא היה עד עתה יש לדון אם חייב לסבול נזק ואי נוחיות מפני רווחתו של זה, ואפילו ע"ד לשלם, וקצת יש להוכיח ממ"ש הרמ"א בסימן שיב סעיף א בדין משכיר שרוצה לתקן הבית המושכר שיכול השוכר לעכב עליו, אלא שמבקשים ממנו שיעשה לפנים משוה"ד (עי' דיני שכירות פרק ה סעיף ו), וכבר נהגו שכל מי שרוצה לשפץ ביתו מביא חמרי בנין וחול ומניחם על פתח הבית וגורם לכלוך ואי נעימות ולפעמים גם נזק ממש לשאר השכנים ואין מוחין, ונראה כמ"ש הפוסקים שע"ד כן עושים שלאחר זמן ירצה גם השני לעשות כן (עי' פרק ח), ומצינו בשו"ע סימן תיו שאף ברה"ר מותר להניח חמרי בנין לצורך בנין (עי' פרק ח סעיף לד), ועכ"פ בודאי מוטל עליו לעשות כל שביכולתו למעט הנזק ולקצר הזמן כדי למנוע סבל מיותר מהשכנים, וכ"ש שמוטל עליו לסלק הפסולת מיד עם גמר העבודה ולנקות החצר והגישה לבית ולהחזיר הדבר לקדמותו, ועי' להלן הערה פד, ועי' עוד להלן בדיני שכנים כמה פרטים בדין כופין עמ"ס. שם

³⁷ שו"ע ונו"כ שם טו

³⁸ דכיון שחפר שיעור מיתה נעשה בעל הבור גם לנזקין, וכתב בערוה"ש שאם חפר הראשון י' והשני ט' ובא שלישי והשלימו לב', הראשון והשלישי חייבים והשני פטור מכלום (אפי' לנזקין), שכל שעשה או השלים שיעור מיתה נעשה בעל הבור לגבי מי שלא עשה שיעור מיתה. וכתב בנידולי שמואל שאם נעשה המפח העשירי ע"י מי שאינו בר חיובא, או נעשה מאליו, נשאר חיובו של הראשון כמו שהיה.

³⁹ יש"ש שדכיון שהראשון עשה שיעור מיתה, נקרא הוא בעל הבור, והוא כדברי התוס' בדף י.

⁴⁰ בדף נא כתב התוס' דה"ה אם השלימו ל"א שניהם חייבים בנזקין. ועי' בקצה"ח סי' שצ סק"א שהוכיח מכאן שלמ"ד אשו משום ממונו לא אזלינן בתר מעיקרא, שהרי גם כאן הבור כרוי ועומד, ואי אזלינן בתר מעיקרא למה השני חייב, ולענ"ד דבריו צ"ע, דהתם התחיל כבר מעשה הנזק, אבל בור כרוי אמנם ראוי כבר לנזק אבל אין עדיין התחלת מעשה נזק, ואולי כונתו לאחר שהתחיל כבר בנפילה, כיון שהראשון עשה שיעור מיתה, ה"ז כמנא תבירא, ומה שהמשיך ליפול בעשרה השניים שוב אין לחייבו, אבל זה דוחק, דסו"ס אין חבט בעשרה הראשונים, ולסברת הקצה"ח יש לומר בשור שנפל לבור וקודם שהגיע לקרקע בא אחר והרגו שהשני חייב, כיון דבבור לא אזלינן בתר מעיקרא, וצ"ע.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

ז. שור פסולי המוקדשין שנפל לבור פטור שנאמר והמת

יהיה לו במי שהמת שלו

כבר התבאר לעיל דף ו. ודרף י. ודרף יב: ודרף לפ לז. ששור של⁴¹ ישראל שנגח שור של הקדש או של הקדש שנגח שור של ישראל פטור שני (שמות כא פסוק לה) וכי יגף שור איש את שור רעהו, וכל הקדשים שחייבין עליהן מעילה, הן שאין בהן דין נזקין. י"א⁴² שאף בנזקי שן ורגל פטור בהקדש, ויש מחייבים⁴³ ומשלם מן המיטב.

ופסולי המוקדשין⁴⁴ שנפדו⁴⁵, יש בהן דין נזקין בין שהזיקו בין שהזיקו שהרי יצאו לפדיון ולהיותן חולין.

⁴¹ רמב"ם הלכות נזקי ממון פרק ח הלכה א

⁴² רש"י כאן ד"ה שור רעהו: לכל שאר נזקין, ושם ט ב במשנה: בכולהו נזקין; תוס' שם ו ב ד"ה שור, ע"פ ירושלמי גימין שם; רמב"ן גימין מט א, ע"פ הירושלמי שם; רשב"א ב"ק ו ב וגימין שם; שמ"ק שם בשם הר"ף ועוד. ומאירי שם בשם גדולי הרבנים (רש"י) וקצת חכמי הדורות כתב דכולהו ילפי מקרן והאי דנקט הכא דנגיחה וכו' אף על גב דהאי מיטב גבי אכילה כתיב משום דקרא דממעטינן מיניה הקדש בנגיחה כתיב ומכל מקום אף בשן ורגל ממעטינן ליה, ואף קצת חכמי הדורות כתבוה כן בחמישי של גימין וכן נראה מדברי תלמוד המערב שאמרו שם במה אנן קיימין אי בשזויק ואח"כ הקדיש הדא היא דתנינן הקדיש תשעים מנה והיה חובו מאה מנה ואם הקדיש ואח"כ הזיק הדא היא דתנינן שור רעהו ולא של הקדש תפתר בשור של הקדש שהיה רועה בתוך שדה הדיוט אמר ר' מונא אנן בעינן קרקע הקדש ואת אמרת שדה הדיוט אלמא אף בנזקי שן נאמר כן וההיא דהשואל מדרבנן אבל מן התורה כל מזיק להקדש באיזה מין של הזיק פטור

⁴³ יראה מדברי גדולי המפרשים ששור שלנו שאכל ערוגה של הקדש שהם חייבין ולענין זה הקדש והדיוט שוים הם ושדה אחר קרינא ביה לא נתמעט אלא מן הנגיחה דקרא דשור רעהו בנגיחה הוא דכתיב. במאירי כאן.

⁴⁴ רמב"ם שם

⁴⁵ שאם לא נפדו דין מוקדשין יש להם כמבואר ברמב"ם שם פרק יב הלכה כא ובמ"מ שם הלכה יט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

אולם בנזק בור⁴⁶ אם נפל לתוכו שור פסולי המוקדשין שנפדה⁴⁷ ומת, או הוזהק⁴⁸, הרי זה פטור שנאמר (שמות כא פסוק לד) **בַּעַל הַבּוֹר יִשְׁלַם פְּסָף יִשִּׁיב לְבַעְלָיו וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ מִי שֶׁהֵמֵת שְׁלוֹ, יֵצֵא זֶה שֶׁהוּא אֲסוּר בַּהֲנִייה⁴⁹ וְדִינוֹ שִׁיקְבֵּר⁵⁰.**

ח. אחד החופר בור עשרה ובא אחר והשלימה לכ' ובא אחר והשלימה לשלשים כולן חייבין

עוד התבאר לעיל דף י. שאם חפר⁵¹ האחד עשרה והשני הוסיף עוד עשרה, והג' הוסיף עוד עשרה, שלשתם חייבים בין במיתה⁵² ובין בנזקין.

דף נא:

ט. הניח אבן ע"פ הבור והשלימה לעשרה ... טם טפח וסילק אבניו מהו מי אמרינן מאי דעבד שקליה או דלמא נסתלקו מעשה ראשון וקמה ליה כוליה ברשותיה תיקו

וכן התבאר שם שאם חפר אחד⁵³ עומק ח' ובא חברו והוסיף בעומק עוד טפח, בין אם חפר בקרקעית הבור והוסיף עומק או שהניח אבנים בשפת

⁴⁶ רמב"ם שם פרק יב הלכה יז

⁴⁷ כמשי"ב הראב"ד פה ואף הרמב"ם מודה כמשי"ב במ"מ שם

⁴⁸ כמבואר ברמב"ם חובל ומזיק פרק ו הלכה טז, וז"ל אדם ושור שדחפו בהמה או כלים או אדם או בהמת פסולי המוקדשין לבור והוזהק הנדחף בבור או מת או נשתברו הכלים, לענין נזקי אדם או היוזק בהמה שלשתן חייבין, האדם הדוחף ובעל השור ובעל הבור, ומשלשין ביניהן, לענין דמי ולדות וארבעה דברים אדם חייב ובעל השור ובעל הבור פטורין, לענין כופר ושלשים של עבד בעל השור חייב ואדם ובעל הבור פטורין, לענין כלים ופסולי המוקדשין אדם ובעל השור חייבין ובעל הבור פטור. אור שמח נזקי ממון שם

⁴⁹ דכיון דאסור ליהנות ממנו אף אחר שנפדית והוא הדין שאסור למכור לגוי הרי פטור בעל הבור והוא הדין בכור בזמן הזה אף על פי שהוא ממון בעלים וחייב בנזיקין אם נגח וחייבין עליו אם נגח והו, פטור בכור מטעם הנ"ל דהכי אמרינן בבכורות תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב ואכלת לא לכלבך.

⁵⁰ אך עדין יש לגמגם ממה שכתב ריש פרק א' [דהל' איסורי מזבח] דשור הקדש שנפדה הוי ליה כחולין, ועיין מה שכתבתי לקמן דין כ"א, ויש מפרשים דבכבור בעל מום קאמר. מעשה רקח שם

⁵¹ שו"ע ונו"כ שם יד

⁵² כיון שכל אחד עשה שיעור בור, וכתב בערוה"ש שאפי' אחד הוסיף כ' טפחים אינו משלם יותר, דכל שעשה שיעור מיתה אין חילוק בין עשרה ליותר, ויש להסתפק לענין נזקין כיצד משלמין.

⁵³ שו"ע ונו"כ תי יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

הבור למעלה, וע"י כך נעשה עמוק יותר. שניהם חייבים בנזקין, כל אחד לפי חלקו בחפירה⁵⁴,

חפר הראשון⁵⁵ פחות מעשרה, והוסיף השני והשלימו לעשרה, נעשה הוא בעל הבור והשני חייב אפילו בנזקין⁵⁶, והראשון פטור. חזר השני וסילק מה שהוסיף, ונפל שם שור והזוק, ה"ז ספק אם נסתלק השני מחיובו⁵⁷.

י. בור שמונה ומהן שני טפחים מים חייב ... בור תשעה ומהן טפח אחד מים מהו ... בור שבעה ומהן שלשה טפחים מים מהו ... תיקו

היה עומק⁵⁸ הבור ט' טפחים ומהם טפח אחד מים, חייב גם במיתת הבהמה⁵⁹, היה עמוק פחות מט' ומהם מים, ה"ז ספק אם טפח אחד של מים נחשב ככפול מעומק של אור⁶⁰.

⁵⁴ משמע שזה שחפר ח' משלם ח' תשיעיות של הנזק, והשני משלם אחד מט', וצ"ע שלכאורה חלקו של השני בנזק הוא יותר גדול, שדבר ידוע שמפח תשיעי גורם יותר נזק מאשר המפחים העליונים, ובאולם המשפט פירש מתוך כך שמשלם עפ"י אומדן, והיינו שאילו לא היה נזק ע"י הראשון פטור מכלום, ובמה שהיה נזק גם ע"י ראשון משלמים בשוה, כמו בחפר בור י' ובא והשלימו לכ', עיין שם, ופשוט שאם מת שניהם פטורים, שהרי אין כאן שיעור למיתה. פתחי חושן שם פרק ז הערה פב שו"ע ונו"כ שם טו

⁵⁶ דכיון שחפר שיעור מיתה נעשה בעל הבור גם לנזקין, וכתב בערוה"ש שאם חפר הראשון י' והשני ט' ובא שלישי והשלימו לכ', הראשון והשלישי חייבים והשני פטור מכלום (אפי' לנזקין), שכל שעשה או השלים שיעור מיתה נעשה בעל הבור לגבי מי שלא עשה שיעור מיתה. וכתב בגידולי שמואל שאם נעשה המפח העשירי ע"י מי שאינו בר חיובא, או נעשה מאליו, נשאר חיובו של הראשון כמו שהיה.

⁵⁷ שו"ע שם, והוא בענין דלא איפשימא, דכיון שבתחלה עשה שיעור מיתה ונעשה בעל הבור גם לנזקין, א"כ אף כשסילק מה שהוסיף, כיון שהבור נשאר בחיובו וזה השאיר שיעור לנזקין, נשאר גם השני בחיובו, או דילמא כיון שחזר וסילק, חזר הראשון לחיובו כבתחלה והוא פטור, ודינו כספיקא דדינא. וכתב בערוה"ש שלא נסתפקו אלא כשהשני עשה שיעור חדש למיתה, אבל כשהראשון חפר ח' וזה השלים לט', או שהראשון עשה שיעור מיתה וזה הוסיף שיעור מיתה, שבוזה שניהם חייבים כמו שנתבאר, כיון שהראשון לא יצא מחיובו גם בהוספתו, כשחזר וסילק מה שהוסיף נשאר הראשון בחיובו כבתחלה, וכן נראה במנ"ח מצוה נג.

⁵⁸ שו"ע ונו"כ שם יא

⁵⁹ והיינו לענין הבל, שמפח אחד של מים גורם הבל כעומק ב' טפחים אור, וה"ז כעומק עשרה. ומדברי החו"י בשו"ת קצח דמשמע שאפרוחים שנמבעו במים חייב אפילו בפחות מ' ואפשר שיש לחלק בין מים שלו לבין מים דאתי מעלמא לבור, וצ"ע. פתחי חושן שם פרק ז הערה עט

⁶⁰ שו"ע ונו"כ שם יב (ע"י סמ"ע ס"ק יח), ואין מוציאין מיד מוחזק, ונחלקו הפוסקים אי מהני תפיסה בספיקא דדינא, כמ"ש בשו"ע ורמ"א שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

יא. הרחיבה ... ניחזי אנן אי מההיא גיסא נפל הרי קירב

הזיקא ואי מאידך גיסא נפל הרי מיעט הבלא

חפר הראשון⁶¹ שיעור למיתה ובא השני והרחיבו, אם נפל השור מאותו צד שהרחיב, חייב השני בין כשמת מחמת הבל ובין מחמת חבטה⁶², נפל שלא מצד שהרחיב, אם מת מחמת הבל פטור השני⁶³, ואם מחמת חבטה מת יש מחייבים⁶⁴ ויש פוטרים⁶⁵.

יב. בור שעומקה כרחבה ... לעולם אין בה הבל עד שיהא

עומקה יתר על רחבה

כבר התבאר לעיל דף נ: שאפילו לא מתה⁶⁶ הבהמה מחמת חבטה בבור, אלא מחמת הבל חייב, אלא שאינו חייב במיתה מחמת הבל אלא כשעומק הבור הוא יותר מרחבו, וכן אינו חייב משום הבל אלא כשנפל לפניו למטה⁶⁷. ולכן אם היה עומק הבור כרחבו, שהוא מקום אין לו הבל שאין שיעור להבל, והיו שם ספוגים או דברים רכים שידוע שלא מת מחמת החבטה פטור⁶⁸, ואם הוזק חייב בכל אופן⁶⁹.

⁶¹ שו"ע ונו"כ תי טז

⁶² אף על פי שכשהרחיבו מיעט הבלו, מ"מ גרם נפילתו וקירב הזיקו, וה"ז בעין תחלתו בפשיעה וסופו באונס, ובזה כו"ע מודים.

⁶³ וגם בזה כו"ע מודים, שהרי לא קירב המיתה, ואדרבה מיעט הבלו.

⁶⁴ שו"ע שם, כדעת הרמב"ם. ובלחם משנה הקשה למה חייב האחרון הרי לא נפל מהצד שהרחיב ולא קירב ההיזק, ותירץ דסו"ם מיעט מקום מעמד רגלי הבהמה, ואילו לא הרחיב היתה הולכת מצד אחר וזה גרם שתלך קרוב לבור, ובסמ"ע ס"ק כה כתב דכיון שגרם הזיק לענין חבט אילו נפלה מצד שהרחיב, מיקרי בעל הבור לענין חבט גם כשנפלה מצד שני, וגם זה צ"ע. דסוף סוף לא נסתלק מעשה ראשון, וא"כ גם הראשון חייב, ולמה כתב הרמב"ם האחרון חייב, ומשמע שרק האחרון חייב, מיהו אפשר דאה"נ שגם האחרון חייב קאמר, ולמעשה שניהם חייבים, ועי' בערוה"ש שהאריך לבאר דברי הרמב"ם. ובאולם המשפט פירש בדרך אחרת.

⁶⁵ רמ"א שם, כדעת הרא"ש והטור, דכיון שנפל מצד השני אין סברא לחייבו על פשיעתו בהרחבת הבור.

⁶⁶ שו"ע ונו"כ תי יז

⁶⁷ ערוה"ש שם

⁶⁸ שידוע שלא מתה מחמת הבל ולא מחמת חבט, וכתב בערוה"ש דכל זה אינו אלא בבור עמוק עשרה או קצת יותר, אבל בבור עמוק הרבה, כגון גבוה שתי קומות איש, חייב בכל אופן, שאויר הנפילה עצמה מבלבל ויכול למות בכל ענין, עיין שם.

⁶⁹ ערוה"ש שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

יג. עבר עליו הראשון ולא כסהו וראשון מאימת מיפטר ... משימסור לו דליו

בור מים⁷⁰ של שני שותפים ובא אחד ונשתמש בו⁷¹ ולא כיסהו, ובא השני ונשתמש בו ולא כיסהו, יש אומרים⁷² ששניהם חייבים, ויש אומרים⁷³ שרק הראשון חייב, אא"כ מסר דליו לשני⁷⁴, שאז השני לבד חייב והראשון פטור, וכ"ש כשהראשון כסהו, אף על פי שבא השני ומצאו מגולה שהשני לבדו חייב⁷⁵.

יד. השותפין שנדררו הנאה זה מזה ... זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו

⁷⁰ שו"ע ונו"כ תי כה

⁷¹ נראה שאין נ"מ בין היה מכוסה וגילהו כדי להשתמש בו או שהיה מגולה ונשתמש בו, כדמוכח מדברי הפוסקים דכל שמשתמש בבור נתחייב עליו כאילו פתחו הוא לבדו, עד שימסור דליו, או עד שגם השני משתמש בו. פתחי חושן שם הערה נד

⁷² רמ"א שם כה, וכדעת הטור וכפירוש הרא"ש בדעת הר"ף, דכיון שהראשון נשתמש בו ונתחייב בשמירתו ולא כיסהו, אף על פי שידע וראה שהשני בא ומשתמש בו, אינו נפטר מחיובו, וגם השני חייב, שהרי הוא האחרון שהניח הבור מגולה.

⁷³ דעת הטור בדברי הרמב"ם, ונראה שכן הבין הרמ"א, מדכתב דבריו בלשון ויש אומרים, והב"י תמה דמנין לו להטור כן, דכשם שמפרשים בדברי הר"ף שכתב הראשון חייב היינו אף הראשון, ה"נ נפרש דברי הרמב"ם, ועי' בסמ"ע מ"ש להוכיח מלשון הרמב"ם שסובר שהראשון לבד חייב. ולכאורה סברא זו תמוהה דאח"כ שהראשון פשע במה שלא כסהו, מ"מ גם השני פשע, אולם אפשר שנעשה הוא לבדו בעל הבור ונתחייב בשמירתו, ואף שידע וראה שבא השני להשתמש, הרי הוא כאחר לגבי חיובו, ואינו ופטר עד שיברר שהשני כיסהו כראוי. והלחם משנה מפרש דמ"ש הרמב"ם הראשון חייב, איירי שהכסוי נשאר ביד הראשון, ובכד"ג מודה הרא"ש, וכתב בערוה"ש שאם המנהג שמי שנשאר לדלות מוטל עליו לכסות, ודאי דרק השני חייב. ואף על פי שכתב כן לפירוש הלח"מ, אפשר שלכו"ע הדין כן, מיהו אפשר שלדעת שאר הפוסקים כל שפשע הראשון, אינו נפטר מכת המנהג, וצ"ע. וכתב הטור שהוא הדין בבור של רבים שהיה אחד דולה ובא חבירו לדלות והיינו שאם עבר הראשון ולא כיסהו שניהם חייבים, ואם כיסהו, או שמסר לו דליו השני חייב.

⁷⁴ בשו"ע משמע דליו דהיינו הדלי לדלות בו אבל רש"י והטור פירשו דליו היינו כיסוי הבור, ופירש"י שכשמסר ליה כסוי נעשה זה שומר שקיבל עליו לכסותו.

⁷⁵ שו"ע ונו"כ שם כו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

כבר התבאר במסכת ביצה דף לט: ונדרים דף מה: ששנים⁷⁶ שהם שותפים בהצר ונדרו הנאה זה מזה, אם יש בו דין חלוקה כלומר שיש לפחות ד' על ד' אמות לכל אחד⁷⁷, חל הנדר⁷⁸ ואסורין ליכנס בו עד שיחלקו⁷⁹, ויכנס כל אחד בשלו⁸⁰. ואם אין בו דין חלוקה, לא חל הנדר ומותרין ליכנס בו⁸¹. ויש אומרים⁸² דדוקא דריסת רגל מותרת, אבל שניהם אסורים להעמיד שם בלים.

⁷⁶ שו"ע ונו"כ יו"ד רכו א

⁷⁷ ש"ך שם א ועיין גליון מהרש"א.

⁷⁸ וכתבו הראשונים הטעם דליכא למימר ברירה וכל אחד בשלו משתמש, כמו באין בו דין חלוקה כדלהלן, דכיון שיש בו דין חלוקה אי אפשר לומר שמתחלה קנאוה כולה כל אחד לתשמישו, דשמא יכוף האחד את חברו לחלוק (לכאורה אם לקחיה בשותפות לזמן קצוב, שאינו יכול לכופו לחלוק תוך הזמן מאי איכא למימר, ואפשר דבכה"ג דינו כאין בו דין חלוקה), אבל רש"י פירש הטעם דכיון שיש בו כדי חלוקה סגי בחלוקה, והביאו הש"ך (שם), ור"ל דכיון שיש להם תקנה בחלוקה, לא סמכינן אהתירא דברירה, ולדעת ר"ת דטעמא דראב"י משום דס"ל ויתור מותר במודר הנאה, אפילו ביש בו דין חלוקה מותר, וכתב הב"י שלשיטת ר"ת אם אסרו בפירוש דריסת רגל זה על זה מודה דאסור, עיין שם.

⁷⁹ ש"ך שם ב

⁸⁰ ודעת הרשב"א דאף לאחר חלוקה אסורים, משום דס"ל דבדאורייתא אין ברירה, והווי כלקוחות, והרי קי"ל שבאומר קונם ביתך שאני נכנס, אפילו מכרו לנודר אסור, אא"כ מכרו לאחר, וכתב הר"ן (נדרים דף מו ע"ב) דלטעם הרמב"ם דחלוקה מהני צ"ל דאע"פ שאין ברירה בדאורייתא, שאני הכא דאנן סהדי שלא נשתתפו אלא ע"ד שלא יוכל לאסור על חברו לאחר חלוקה, עיין שם, ועי' שו"ת מהרש"ם (ח"א סימן ח).

נראה שלא אמרו בשותפים ואחים שחלקו דתליא כברירה אלא כשנשתתפו מתחלה יחד, דהיינו שקנו בשותפות או שירשו, אבל בדבר שהיה שייך לאחד ואח"כ לקח אחר לשותפות, כשחוזרים וחולקים לא מסתבר לומר שתלוי בדין ברירה ולהסתפק אם זה חלקו משעה ראשונה, דבודאי זה שהיה מתחלה כולו שלו, נשאר בעלים גמורים על חלקו כמו שהיה לפני השותפות, וזה נכלל במ"ש האחרונים בשם התוס' (בתמורה) שכל שהיה נודע חלקו של כל אחד ואח"כ נתערב לא שייך לומר ברירה. ולא שרי מטעם ברירה כיון שיש לתקן בחלוקה. פתחי חושן חלק ז פרק י הערה ס

⁸¹ כר' אליעזר בן יעקב, משום דיש ברירה, ואמרינן שכל אחד בשלו נכנס, והראשונים הקשו הא קי"ל דבדאורייתא אין ברירה, וכתב הר"ן בשם הרמב"ן דברירה דהכא עדיף, דלאו משום שהוברר למפרע בשעת קנין הוא, אלא שבכל רגע מתברר שכל אחד משתמש בשלו, ואם תאסור עליו נמצא מוציא אותו מחצירו, ואין אדם אוסר נכסי חברו על בעליהן, והר"ן כתב דבאמת גם ברירה זו משום ברירה למפרע הוא, אלא דשאני מסתם ברירה דאמרינן בדאורייתא אין ברירה, דהתם מתורת ספק הוא מתחלה ועתה הוברר, אבל ברירה דהכא ודאי הוא מתחלה שע"ד כן נשתתפו שכל אחד ישתתף בזמן מסוים, ונמצא שעיקר הדבר כבר הוברר למפרע, אלא שהזמן אינו מבורר מתחלת השותפות, ובכה"ג אמרינן ברירה אפילו בדאורייתא, עיין שם, ובשו"ת צ"צ (או"ח סימן לא) כתב בשם הרשב"א שבאמת אין ברירה בדאורייתא, ושאני הכא גבי דריסת רגל שאינו אלא ויתור, ואף אם נאמר שויתור אסור במודר הנאה, אינו אלא מדרבנן, ולכן אמרינן כאן יש ברירה, ועי' קצה"ח (סימן קע"א סק"א) ובטבעת החושן (שם). ובכה"ג מביא מחלוקת אם מותר להשתמש בכולו, או רק בחלק דשייך לומר בשלו משתמש, עיין שם, ועי' בערך ש"י שהאריך בדין יורש שדר בבית עם האלמנה ואסר אחד משאר היורשים הנאתו עליו, אם בכה"ג חל הנדר, עיין שם.

⁸² טור חו"מ קפ כשיטת הרא"ש, דדוקא דריסת רגל (וכן תשמיש כיוצא בו) שאין דרך שותפים להקפיד מותר, אבל להעמיד שם ריחיים ותרנגולים שדרך שותפים להקפיד, נמצא שמהנהו במה שאינו מקפיד, אבל הש"ך

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

וכן הדין בשנים שהיה להם יחד מקום גדול⁸³ לפחות ד' על ד' אמות בבית הכנסת, ואמר אחד לחבירו חלקי יהא לך⁸⁴ הקדש, ודווקא בחלק מקום בבית הכנסת שיש להם ביחד המקום⁸⁵, אבל חלק שיש לו בבית הכנסת על ידי השותפות של כל בני העיר, שיש לכל אחד מבני העיר חלק בבית הכנסת, אינו יכול לאסור עליו בזמן הזה שתקנו חכמים האחרונים שאין אדם יכול לאסור חלקו מבהכ"נ, כנזכר.

וכן אם היו שותפין בדבר המטלטל, אם יש בו דין חלוקה אסורים בו. ואם אין בו דין חלוקה, מותרין בו.

**טו. המוכר בור לחבירו כיון שמסר לו דליו קנה ... בחזקה
ובעי למימר ליה לך חזק וקני וכיון שמסר לו דליו כמאן
דאמ' ליה לך חזק וקני דמי**

קרקע⁸⁶ נקנה בחזקה, ואפילו לא נתן דמים, ואפילו במקום שכותבין שטר⁸⁷.

(שם סק"ד) כתב שלסברת הרשב"א והר"ן שכל אחד משתמש בשלו, ה"ה דכל תשמיש מותר מהאי טעמא, עיין שם, ובשו"ע (סעיף ב) כתב כדעת הטור, ועי' בש"ך (שם סק"ח), וכתב הש"ך דמ"מ למלא כל החצר אסור לכו"ע, עיין שם, ונראה דכולו לאו דוקא, דכל שיותר מחלקו אסור.

⁸³ שרם לאו אין בו דין חלוקה ולא חל הנדר. ש"ך שם ו
⁸⁴ דמאחר דקאמר לך הקדש, ודאי כוונתו לאסרו עליו. אבל אם אמר יהא הקדש, ולא אמר: לך, לא כיון אלא שיהיה הקדש לעניים, ומותר חבירו ליהנות ולישב עליה. שם ברמ"א.

⁸⁵ בית הלל שם

⁸⁶ שו"ע ונו"כ קצ"א

⁸⁷ שו"ע ונו"כ קצ"ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

המחזיק שלא בפני המקנה, אינו קונה אלא א"כ אמר לו המקנה לך חזק וקנה⁸⁸, בין במכר ובין במתנה⁸⁹ ואם מסר לו מפתח של בית ה"ז כאומר לו לך חזק וקני⁹⁰, ובן המוכר בור ומסר לו דליו⁹¹.

אבל כשמחזיק בפניו או בידיעתו⁹² ולא מיחה אומרים אנו שודאי ניחא ליה שיקנה בזה.

⁸⁸ שו"ע ונו"כ קצב ב

⁸⁹ וכתב בכסף הקדשים שצריך דוקא שיאמר לו וקנה (ור"ל שאם אמר לו לך חזק לא סגי), ומצדד לומר שאפילו לא אמר לו לשון חזק, אלא שאמר לו לעשות פעולה מסוימת שיש בה דין חזקה, חשיב כאילו אמר לו לך חזק. ועדיין לא מצאתי טעם הדבר שצריך לומר לו לך חזק וקני, שהרי מכיון שגמרו ביניהם שזה מקנה לו קרקע, במכר או במתנה, למה לא יוכל אה"כ לילך ולהחזיק, ואפשר שאם גמרו ביניהם שהקנין יחול בחזקה, אה"נ דהוי כאילו אמר לו, וצ"ע, פתחי חושן חלק ה פרק ה הערה ה, ובכסף הקדשים כתב שכשהשוכר חוזר ומקנה למשכיר, והמשכיר עושה פעולת תיקון בגוף הבית, אפשר שאפילו בפניו לא חשיב חזקה עד שיאמר לו, שאינו ניכר שעושה לשם חזקה אלא כדבר המוטל עליו בלא"ה לעשותו.

⁹⁰ היינו שמועיל אה"כ חזקה שלא בפניו, אבל אין מסירת המפתח קונה בחזקה, ודלא כרשב"ם שסובר שקונה בעצם מסירת המפתח.

⁹¹ שו"ע שם, דחשיב בזה כמסירת מפתח, ובבאה"ג הביא פירש"י דדליו היינו כסוי הבור, והמ"מ פירש הדלי שדולין בו.

⁹² משפט שלום שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

